

Львівський національний університет імені Івана Франка
Факультет міжнародних відносин
Центр міжнародної безпеки та партнерства
Ягеллонський університет у Кракові
Інститут політичних наук і міжнародних відносин
Державна академія прикладних наук в Перемишлі
Інститут суспільних і гуманітарних наук
Інститут національної та міжнародної безпеки
Центр інформації та документації НАТО

КРИЗА СУЧАСНОЇ СИСТЕМИ МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ: УКРАЇНСЬКА ФОРМУЛА МИРУ

**Матеріали міжнародної
наукової конференції**

21 квітня 2023 року

Львів

УДК 327.5-049.5-044.372(477:100)(06)

Криза сучасної системи міжнародної безпеки: українська формула миру. Матеріали міжнародної наукової конференції. Львів, 21 квітня 2023 р. / Упорядники: М. Мальський, Р. Вовк, О. Кучик. – Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2023. – 145 с.

У збірнику опубліковані тези виступів учасників конференції, присвячені актуальним питанням міжнародної та регіональної безпеки в сучасних умовах. Розкриті геополітичні, військові, правові, економічні та інформаційні чинники впливу на систему безпеки в сучасних міжнародних відносинах.

Матеріали подано в авторській редакції. За зміст, оприлюднені факти та поданий цифровий і статистичний матеріал відповідальність несуть автори.

© Центр міжнародної безпеки та партнерства, 2023

© Львівський національний університет імені Івана Франка, 2023

Ivan Franko National University of Lviv
Faculty of International Relations
International Security and Partnership Centre
Jagiellonian University in Kraków
Institute of Political Sciences and International Relations
State University of Applied Sciences in Przemyśl
Institute of Social Sciences and Humanities
Institute for National and International Security
NATO Information and Documentation Centre in Ukraine

**CRISIS OF THE MODERN
INTERNATIONAL SECURITY SYSTEM:
UKRAINIAN PEACE FORMULA**

**Proceedings of the international
scientific conference**

April 21, 2023

Lviv

Crisis of the Modern International Security System: Ukrainian Peace Formula. Proceedings of the international scientific conference. (Lviv, April 21, 2023) / Edited by: Malskyy M., Vovk R., Kuchyk O. – Lviv: Ivan Franko National University of Lviv. – 2023. – 145 p.

The proceedings contain abstracts of the participants of International scientific conference. A wide range of issues of theory and practice of the international security system and current issues of political, economic and information security are covered.

The authors are responsible for the content, facts and submitted digital and statistical material. Abstracts are published in the author's edition.

ЗМІСТ

Ірина Бабець	
Міграційні процеси в Україні під час війни: ризики та загрози для повоєнного відновлення економіки	9
Ігор Бойчук	
Інформаційна безпека в умовах російської агресії	13
Катерина Вакарчук	
Роль країн ібероамериканського світу у протидії російській агресії проти України	15
Діана Васишин	
Роль цифрової дипломатії в системі безпеки	18
Роман Вовк	
Українська формула миру як шлях до зміцнення національної стійкості України	20
Олексій Воронко	
Особливості цифрової дипломатії країн Перської затоки	24
Яна Галамай	
Цифрова дипломатія: виклики та перспективи використання в умовах воєнного стану	28
Таміла Герасимчук	
Механізм цивільного захисту ЄС як інструмент координації гуманітарної допомоги Україні у протидії російській збройній агресії	31
Євгенія Горюнова	
Кримський чинник чорноморської безпеки	36
Анастасія Григлевич	
Принципи концепції «розумної сили» у зовнішній політиці України	40
Ігор Гурак, Олег Гурак	
Ефект «золотої рибки» або як непомірні геополітичні амбіції призвели до геополітичного остракізму Росії.....	43

Віталій Гутник	
Значення справи Адольфа Ейхмана у формуванні принципу невідворотності покарання за міжнародні злочини	47
Ігор Доцяк	
Економічна безпека України в умовах війни	51
Богдан Запотічний	
Білорусько-українські відносини у контексті повномасштабного вторгнення Росії в Україну	54
Ігор Зінько	
Геополітичні проблеми декомпозиції території Російської Федерації. Держави Північного Кавказу	58
Ігор Зогуля	
Право України на спротив російській агресії	63
Ігор Іжнін, Оксана Шамборовська	
«Відродження» пропаганди: досвід російсько-українського конфлікту 2014-2022 рр.	67
Олександр Калініченко	
Реформування сектору безпеки та оборони України: партнерам не варто чекати кінця війни	71
Вікторія Корчик	
Цифрова дипломатія в умовах трансформації міжнародних відносин та системи безпеки, дипломатія соціальних мереж: Twitter diplomacy	76
Мадлена Кобаль-Хассетт	
Уроки кібервійни для України та Європи	79
Олександр Кучик, Галина Кучик	
Нова система міжнародної безпеки у нових геополітичних реаліях: український контекст	82
Анета Лех-Дебера, Оксана Кушта	
Вимушена трудова міграція в умовах російсько – української війни	84

Зоряна Макогін	
Стагнація обсягів кредитування в післякризовому економічному середовищі як загроза міжнародній системі економічної безпеки ..	86
Ірина Maksymenko	
Russia's Strategy in the Black and Mediterranean Seas: Challenges of 2022 and Beyond	90
Маркіян Мальський	
Українська формула миру у новій архітектурі глобальної безпеки	93
Галина Паламарчук	
Централізація і автономність діяльності міжнародних організацій в контексті дослідження їх впливу на міжнародні конфлікти	95
Костянтин Поліщук, Орест Гогоша	
Вплив розвитку систем штучного інтелекту на цифрову дипломатію та міжнародні політичні процеси	98
Swaran Singh	
International Relations under Crisis: Social and Economic Aspects	102
Віталій Супрун	
Перспективи Східного партнерства після повномасштабного вторгнення Росії в Україну: модернізація чи стагнація?	106
Сергій Терепищій	
Соціальна відповідальність викладачів у контексті кризи сучасної системи міжнародної безпеки: від саморефлексії до правди про себе	111
Олександр Тимошенко	
Пастка Фукіїда в перспективі американо-китайських відносин ...	115
Lasha Tchantouridze	
War, Peace, and War Again.....	119
Darko Trifunović	
Russian Hybrid War against Serbia with implication to South East Europe	122

Олександр Феденко, Василь Панасюк, Володимир Задорожний Досвід цивільно-військового співробітництва в умовах російсько-української війни	124
Надія Харченко Цифрова дипломатія у зовнішньополітичних стратегіях сучасних держав.....	129
Вячеслав Ціватий Концепт «оборонна дипломатія» (defence diplomacy) і міжнародно-політична модернізація поліцентричної системи міжнародних відносин ХХІ століття: нові інституціональні виклики та загрози для дипломатичних систем і міжнародної безпеки	134
Роман Шипка Використання Україною новітніх інформаційних технологій у війні проти Росії.....	139
Наталя Яковенко Створення антирашистської коаліції: багатостороння дипломатія	142

перетворюється з допоміжного інструменту зовнішньої політики в основний та незамінний, забезпечуючи позитивний імідж України в усьому світі.

Таміла Герасимчук
кандидат історичних наук, доцент
Рівненський державний гуманітарний університет

МЕХАНІЗМ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ ЄС ЯК ІНСТРУМЕНТ КООРДИНАЦІЇ ГУМАНІТАРНОЇ ДОПОМОГИ УКРАЇНИ У ПРОТИДІЇ РОСІЙСЬКІЙ ЗБРОЙНІЙ АГРЕСІЇ

Російська збройна агресія проти України поставила під загрозу мир і безпеку в усьому світі та викликала хвилю занепокоєння через зневагу до людського життя, прав людини, міжнародного права, цінностей демократії і свободи. У нових геополітичних реаліях безпековий чинник став ключовим у формуванні зовнішньої політики Європейського Союзу та визначенні стратегії і тактики взаємин з Україною. З початку російського вторгнення гуманітарні потреби України зросли до безпрецедентного рівня, а війна переросла в повномасштабну гуманітарну катастрофу, спричинила масові втрати і поранення серед цивільного населення, стрімке зростання чисельності тих, хто шукає захисту від війни. Екстреної допомоги потребували як мільйони цивільного населення України, так і власне держава задля збереження стійкості органів державної влади та місцевого самоврядування. Ще до початку повномасштабного вторгнення через загрозу подальшої ескалації Уряд України звернувся до ЄС із проханням про допомогу. У відповідь на запит українського Уряду про екстрену допомогу перед вторгненням 15 лютого 2022 р. ЄС розпочав доставку необхідних товарів для підтримки цивільного населення. А з перших днів війни Європейський Союз та його держави-члени проявили солідарність і стали в авангарді зусиль по підтримці України, яка є непорушним «безпековим щитом» для всієї Європи. Вже 25-28 лютого 2022 р. Словаччина, Молдова та Польща звернулися до ЄС за допомогою, щоб справитися з мільйонним потоком біженців з України. Позаяк гостро постали проблеми забезпечення гуманітарної

та цивільної безпеки, ЄС мобілізував усі можливі ресурси, щоб надати екстрену допомогу Україні. Координацію процесу надання гуманітарної допомоги Україні від ЄС і від його держав-членів взяла на себе Європейська Комісія, задіявши Механізм цивільного захисту Європейського Союзу (МЦЗ ЄС).

МЦЗ ЄС¹ – найбільша у світі система надання міжнародної оперативної та гуманітарної допомоги; інституційна платформа взаємодії 27-ми держав-членів ЄС і 8-ми країн-учасниць (Албанія, Боснія і Герцеговина, Ісландія, Чорногорія, Північна Македонія, Норвегія, Сербія та Туреччина) з інститутами та установами ЄС, що відповідають за цивільний захист і безпеку. Ядром Механізму цивільного захисту ЄС є Центр координації реагування на надзвичайні ситуації (The Emergency Response Coordination Centre (ERCC)). З 2007 по 2022 рік МЦЗ ЄС активовано понад 650 разів як всередині, так і за межами Союзу. У 2021 р. Механізм задіяли 114 разів, у 2022 р. – 106 разів. Кількість активацій між 2020 та 2022 роками була найвищою за всю історію функціонування МЦЗ ЄС. Це помітне зростання відбулося в основному через пандемію Covid-19 і вторгнення Росії в Україну в лютому 2022 р. [8].

«Активация» МЦЗ ЄС відбувається після отримання ЄС офіційного звернення від країни, яка постраждала і потребує такої допомоги. За допомогою можуть звертатися як держави-учасниці МЦЗ ЄС, так й інші країни світу та відповідні міжнародні організації. Ключову роль у координації реагування на катастрофи в усьому світі відіграє Європейська Комісія; вона покриває 75% витрат для розгортання в Європі або за її межами, включаючи транспорт. З травня 2021 р. Європейська Комісія оновила МЦЗ і створила резервний фонд rescEU², що надало ЄС додаткові можливості для реагування на безпекові загрози та виклики в Європі та світі. Фонд rescEU повністю фінансується

¹ Механізм цивільного захисту ЄС (EU Civil Protection Mechanism). Рішення про заснування МЦЗ Рада ЄС прийняла в жовтні 2001 р. На основі набутого досвіду функціонування МЦЗ у грудні 2013 р. було прийнято Рішення 1313/13/ЄС «Про Механізм цивільного захисту Союзу», що стало правовою основою для координації рятувальної та гуманітарної допомоги у разі стихійних лих і техногенних катастроф, масштаб або характер яких перевищує можливості реагування постраждалої держави [1].

² rescEU – додатковий рівень захисту громадян у Європі, інтегрований у Механізм цивільного захисту ЄС; посилює готовність Європи до катастроф.

ЄС і включає в себе парк пожежних літаків і гелікоптерів, літаки для медичної евакуації, а також запаси медичних товарів і польові госпіталі, щоб швидко реагувати на надзвичайні ситуації. Резерв rescEU також включає мобільні притулки для переміщених осіб. На даному етапі ЄС розширює можливості реагування на хімічні, біологічні, радіологічні та ядерні інциденти [5].

Попри те, що Україна не є учасницею МЦЗ ЄС, але на звернення Уряду України, операції Європейського Союзу із цивільного захисту та гуманітарної допомоги діють в Україні з лютого 2014 р. і виконують ключову роль у сприянні координації гуманітарної діяльності та обміні інформацією з різними гуманітарними організаціями, включаючи донорів, партнерів з надання допомоги та органи влади. Основи співпраці закладені програмою «Східне партнерство» та Угодою про асоціацію між Україною та Європейським Союзом. З набуттям Угодою чинності активізувалася співпраця Уряду України з Генеральним Директоратом європейського цивільного захисту та операцій з гуманітарної допомоги в рамках МЦЗ ЄС, зокрема Міністерства внутрішніх справ України та Державної служби України з надзвичайних ситуацій.

У вересні 2022 р. країни-члени МЦЗ ЄС офіційно підтримали Україну та надання їй дорожньої карти, щоб стати частиною системи МЦЗ ЄС. У документі визначені конкретні кроки, які Україна має зробити для набуття повноправного членства в системі МЦЗ ЄС. Приєднання до МЦЗ ЄС дозволить Україні повноцінно використовувати всі інструменти та програми ЄС для розвитку національної системи цивільного захисту та залучення допомоги, а відтак посилення цивільної, екологічної та гуманітарної безпеки як в умовах війни, так і в період екстреного й повоєнного відновлення. Окрім того, приєднання до МЦЗ ЄС є одним із важливих напрямків виконання Україною зобов'язань щодо початку переговорного процесу та набуття членства в ЄС. Наразі триває підготовка та визначення алгоритму приєднання, узгодження юридичних процедур, функцій, прав та обов'язків України як повноправного учасника. Це підтвердив Комісар ЄС з питань гуманітарної допомоги та управління кризовими ситуаціями Янез Ленарчич, перебуваючи 20 жовтня 2022 р. з візитом у Києві. Також можливе обговорення майбутньої співпраці у рамках

нової стратегічної програми МЦЗ ЄС на 2024-2027 роки. Окрім того, приєднавшись до МЦЗ ЄС, Україна зможе подати заявку в межах rescEU на гранти для міжнародних операцій з адаптації та модернізації, або ремонту своїх ресурсів.

Допомога у відповідь на повномасштабну військову агресію Росії – найбільша та найскладніша надзвичайна операція за всю історію існування МЦЗ ЄС. Усі 27 держав ЄС, а також Норвегія, Туреччина, Північна Македонія Ісландія та Сербія [9] запропонували Україні допомогу в натуральній формі, починаючи від медичних товарів і предметів для притулків до транспортних засобів та енергетичного обладнання. Завдяки МЦЗ Україна отримала кількості автомобілів для рятувальників – це особливо важливо, позаяк багато машин було понівечено і втрачено внаслідок російських обстрілів. В умовах повномасштабної війни Україна потребує і отримує допомогу щодо розмінування, відбудови та ремонту будівель, а також посилення сприяння українським державним органам та службам реагувати на кризові ситуації й допомагати цивільному населенню. Враховуючи величезну потребу в обладнанні для екстреної допомоги в Україні, ЄС надав підтримку зі своїх медичних запасів rescEU, зокрема: генератори електроенергії, медичне обладнання, пункти тимчасового розміщення, спеціалізоване обладнання для ризиків для здоров'я населення, таких як хімічні, біологічні, радіологічні та ядерні загрози.

Для ефективного управління надзвичайно великою кількістю поставок гуманітарної допомоги в Україну за підтримки МЦЗ ЄС і його ERCC було створено логістичні центри у Польщі, Румунії та Словаччині, куди доставляється допомога із запасів rescEU та від держав-членів ЄС і відправляється в Україну. Станом на початок квітня 2023 р. доставлено понад 86500 тон гуманітарної допомоги [4]. Через МЦЗ Європейський Союз підтримує українських біженців по всій Європі та разом з Агентствами ООН у справах біженців забезпечують постачання до Польщі, Молдови, Словаччини, Чехії, Литви.

Через МЦЗ Європейський Союз також координує медичну евакуацію пацієнтів з України, які потребують термінового лікування, переміщуючи їх до лікарень по всій Європі для отримання спеціалізованої допомоги. Евакуацію підтримує медичний евакуаційний літак rescEU, який виконує 1-2 рейси в тиждень. 9 вересня

2022 р. ЄС відкрив хаб EU Medevac у Жешуві (Польща), щоб сприяти медичній евакуації. Головне завдання хабу – підтримка операції Medevac через МЦЗ ЄС [6]. EU Medevac Hub пропонує лікування пацієнтам, які прибувають з України, перш ніж їх відправлять до лікарні іншої європейської держави. Процес централізовано координується ERCC та Медевакуаційними офіцерами зв'язку, які підпорядковані ERCC. Станом на 23 березня 2023 р. від України надійшло 2312 запитів про медичну допомогу, з них 2009 пацієнтів уже доставлено до лікарень ЄС та Норвегії, щодо решти – питання в процесі [3].

26 січня 2023 р. Комісар ЄС з питань гуманітарної допомоги та врегулювання криз Янез Ленарчич і Прем'єр-міністр Польщі Матеуш Моравецький відкрили новий енергетичний хаб rescEU у Польщі, який став логістичним центром для доставки екстреної енергетичної допомоги Україні. Загалом за період 15 лютого 2022 р. до 29 березня 2023 р. 25 держав-членів ЄС та 4 країни партнери надали Україні 2554 генераторів електроенергії, понад 5,3 млн запчастин для ремонту енергосистеми України, 2081 трансформатор. Через rescEU надано 658 генераторів, з яких 40 доставлено до 30-ти лікарень в Україні [2]. Єврокомісія також розпочала загальноєвропейську кампанію солідарності з надання Україні через МЦЗ ЄС шкільних автобусів, на що виділила близько 14 млн євро [7].

Таким чином, з початку повномасштабного російського вторгнення 24 лютого 2022 р. гуманітарні потреби в Україні зросли до безпрецедентного рівня. ЄС мобілізував усі можливі ресурси та активував Механізм цивільного захисту, щоб координувати надання екстреної та гуманітарної допомоги Україні. Підтримка, що надана Україні у 2022 р. після вторгнення Росії, є найбільшою операцією в рамках МЦЗ ЄС за всю його історію. Приєднання до МЦЗ ЄС дозволить Україні на основі стандартів ЄС щодо цивільного захисту та охорони довкілля повноцінно використовувати всі інструменти та програми ЄС для розвитку національної системи цивільного захисту та залучення допомоги, посилять спроможності України у забезпеченні цивільної, гуманітарної і екологічної безпеки, а також сприятиме бенчмаркінгу кращих європейських практик у національну систему цивільного захисту та безпеки.

Список використаних джерел:

1. Decision No 1313/2013/EU of the European Parliament and of the Council of 17 December 2013 on a Union Civil Protection Mechanism. Document 32013D1313. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32013D1313>
2. Emergency Response Coordination Centre. ECHO Daily Map of 29 March 2023. URL: <https://ercportal.jrc.ec.europa.eu/ECHO-Products/Maps#/maps/4450>
3. Emergency Response Coordination Centre. Russia's War on Ukraine. MEDEVAC operations. Situation map. 23.03.2023. URL: <https://ercportal.jrc.ec.europa.eu/ECHO-Products/Maps#/maps/latest>
4. EU assistance to Ukraine. URL: https://eu-solidarity-ukraine.ec.europa.eu/eu-assistance-ukraine_en#humanitarian-aid
5. European Civil Protection and Humanitarian Aid Operations. URL: https://civil-protection-humanitarian-aid.ec.europa.eu/what/civil-protection/resceu_en.
6. Poland: EU opens medical evacuations hub to facilitate transfers of Ukrainian patients. URL: https://civil-protection-humanitarian-aid.ec.europa.eu/news-stories/news/poland-eu-opens-medical-evacuations-hub-facilitate-transfers-ukrainian-patients-2022-09-01_en.
7. Support for Ukrainian school children. URL: https://eu-solidarity-ukraine.ec.europa.eu/eu-assistance-ukraine_en#humanitarian-aid. https://eu-solidarity-ukraine.ec.europa.eu/eu-assistance-ukraine/school-buses-ukraine_en.
8. The EU civil protection mechanism in numbers. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/infographics/civil-protection/>
9. The EU's largest civil protection operation to date. 2023. 14.02. URL: https://civil-protection-humanitarian-aid.ec.europa.eu/where/europe/ukraine_en.

Євгенія Горюнова
кандидат історичних наук, доцент
Таврійський національний університет
імені В.І. Вернадського (м. Київ)

КРИМСЬКИЙ ЧИННИК ЧОРНОМОРСЬКОЇ БЕЗПЕКИ

Після розпаду СРСР, який мав домінуюче положення в Чорному морі, в регіоні відбуваються серйозні зміни. З приєднанням до НАТО